

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 68/2012-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 14. februára 2012 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. J. S., B., zastúpeného advokátom JUDr. Š. H., B., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Bratislava V č. k. 42 C/39/2011-66 z 27. júna 2011 a uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 5 Co 337/11-82 z 30. septembra 2011, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. J. S. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. decembra 2011 doručená sťažnosť Ing. J. S. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) č. k. 42 C/39/2011-66 z 27. júna 2011 (ďalej aj „uznesenie okresného súdu“) a uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co 337/11-82 z 30. septembra 2011 (ďalej aj „uznesenie krajského súdu“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že uznesením okresného súdu nebolo v konaní o zaplatenie sumy 361 554,32 € s príslušenstvom sťažovateľovi priznané oslobodenie od súdnych poplatkov, pričom uznesením krajského súdu bolo sťažovateľom napadnuté uznesenie okresného súdu potvrdené ako vecne správne. Sťažovateľ sa podanou sťažnosťou domáha zrušenia označených súdnych rozhodnutí z dôvodu ich nezlučiteľnosti s ústavou a medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná. Sťažovateľ tvrdí, že „konanie a rozhodovanie súdov vo veciach súdnych poplatkov je neoddeliteľnou súčasťou občianskeho súdneho procesu, aj v tejto fáze konania musia súdy postupovať tak, aby bolo naplnené právo každého domáhať sa na súde jeho ochrany v prípade, že bolo porušené alebo ohrozené (napr. rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 2 Cdo 141/2005)...

V tomto prípade, ani súd prvého stupňa, ani odvolací súd, neskúmali zákonom stanovené podmienky prípustnosti oslobodenia od súdnych poplatkov, nevysporiadali sa s predloženými dokladmi preukazujúcimi pomery sťažovateľa a jeho vznesenými námietkami, čím vo vzťahu k predmetnému zákonnému ustanoveniu rozhodli arbitrárne a nedovoleným spôsobom zasiahli do ústavou chráneného práva sťažovateľa na spravodlivý proces, konkrétne do práva na prístup k súdu a práva na náležité odôvodnenie rozhodnutia...

Takýmto rozhodnutím súdu prvého stupňa došlo podľa nášho názoru k neoprávnenému zásahu do práva sťažovateľa na spravodlivý súdny proces garantovaný v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, konkrétne do jeho práva na prístup k súdu a práva na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa je totiž v rozpore s citovaným zákonným ustanovením § 138 ods. 1 O.s.p. a tým zároveň z ústavného hľadiska arbitrárne a neudržateľné...

Vyššie špecifikované pochybenia súdu prvého stupňa pritom neboli ústavne konformným spôsobom napravené ani v rámci odvolacieho konania, keď odvolací súd opätovne ignoroval znenie príslušného zákonného ustanovenia § 138 ods. 1 O.s.p. a nevzal do úvahy, ani sa nijakým bližším spôsobom nevysporiadal so sťažovateľom predloženými dôkazmi a ním uvádzanými skutočnosťami.

Odvolací súd sa opätovne, rovnako ako súd prvého stupňa, nijakým bližším spôsobom nevysporiadal so splnením, príp. nesplnením zákonných podmienok na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov tak, ako to stanovuje ust. § 138 ods. 1 O.s.p., keď úplne ignoroval predložené doklady svedčiace o nepriaznivých pomeroch sťažovateľa odôvodňujúcich priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov a absolútne žiadnym spôsobom ani neskúmal prípadnú svojvoľnosť alebo bezúspešnosť podaného návrhu. Napriek tejto skutočnosti rozhodol odvolací súd tak, že potvrdil napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, a to z odôvodnením, že zo strany sťažovateľa ide o zneužívanie inštitútu oslobodenia od súdnych poplatkov.“.

Sťažovateľ namieta, že okresný súd ako súd prvého stupňa, tak aj krajský súd ako súd odvolací, mu mali oslobodenie od súdnych poplatkov priznať. Keďže tak „neurobili, odňali sťažovateľovi právo uplatňovať a brániť svoje práva a právom chránené záujmy na súde a tým zároveň ústavne nekonformným spôsobom zasiahli do jeho práva na prístup k súdu.

Domnievame sa, že tak súd prvého stupňa, ako i odvolací súd, sa pri rozhodovaní o otázke oslobodenia sťažovateľa od súdnych poplatkov dôsledne nevyrovnali s konkrétnymi okolnosťami prípadu sťažovateľa a vychádzali iba z prísne formalistického chápania ustanovení právnych predpisov o oslobodení od súdnych poplatkov.“

Sťažovateľ je toho názoru, že označenými uzneseniami došlo k zásahu aj do jeho práva na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré je súčasťou práva na spravodlivý proces. Poukázal na skutočnosť, že v odôvodnení napadnutých rozhodnutí sa označené všeobecné súdy nijakým spôsobom nevysporiadali s dokumentmi predloženými sťažovateľom ani s otázkou splnenia alebo nesplnenia ďalších podmienok na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov, a preto napadnuté uznesenia považuje za „arbitrárne, nepreskúmateľné a v hrubom rozpore s relevantnými právnymi predpismi“.

Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd vo veci vydal toto nasledovné rozhodnutie:

„1. Základné právo sťažovateľa na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo uznesením Okresného súdu Bratislava V zo dňa 27.06.2011, č. k. 42 C/39/2011-66 a uznesením Krajského súdu Bratislava zo dňa 30.09.2011, č. k. 5 Co/337/2011-82, porušené.

2. Zrušuje sa uznesenie Okresného súdu Bratislava V zo dňa 27.06.2011, č. k. 42 C/39/2011-66 a uznesenie Krajského súdu Bratislava zo dňa 30.09.2011, č. k. 5 Co/337/201-82, a vec sa vracia Okresnému súdu Bratislava V na ďalšie konanie.

3. Porušovatelia sú povinní zaplatiť sťažovateľovi náhradu trov konania, pozostávajúcich z trov právneho zastúpenia, vo výške 261,82 EUR... a to do dvoch mesiacov odo dňa doručenia tohto nálezu.“

II.

V zmysle čl. 127 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) predpisov každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto

ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy znamená, že ústavný súd môže konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať iba tými sťažnosťami, ak sa sťažovateľ nemôže v súčasnosti a nebude môcť ani v budúcnosti domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonom upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (mutatis mutandis I. ÚS 6/04, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06, III. ÚS 42/07).

Zmyslom a účelom uvedeného princípu subsidiarity je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade

nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

1. V danom prípade namietané uznesenie okresného súdu podliehalo revíznej právomoci krajského súdu v konaní o podanom odvolaní, ktorý má aj kasačnú právomoc. Sťažovateľ aj skutočne odvolanie podal a krajský súd napadnuté rozhodnutie okresného súdu preskúmal a rozhodol o ňom uznesením č. k. 5 Co 337/11-82 z 30. septembra 2011. Preskúmanie napadnutého uznesenia okresného súdu ústavným súdom by bolo v zrejmom rozpore s princípom subsidiarity zakotveným v čl. 127 ods. 1 ústavy, lebo jeho preskúmanie na základe podaného odvolania patrilo do právomoci krajského súdu. Na základe uvedeného ústavný súd sťažnosť v časti smerujúcej proti uzneseniu okresného súdu odmietol z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

2. Sťažovateľ pri podaní sťažnosti ústavnému súdu vychádza zo záveru, že označenými uzneseniami okresného súdu a krajského súdu mu bolo odňaté právo uplatňovať a brániť svoje práva a právom chránené záujmy na súde, a tým malo byť zasiahnuté aj do jeho práva na prístup súdu. S prihliadnutím na uvedené preto ústavný súd v súvislosti s uznesením krajského súdu poukazuje na § 237 ods. 1 písm. f) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“), podľa ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Dovolanie podané z niektorého z dôvodov uvedených v § 237 OSP umožňuje účastníkom súdneho konania namietat závažné procesné pochybenia, a tým aj porušenie ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (obdobne III. ÚS 206/05).

Sťažovateľ sa v sťažnosti nesprávne domnieva, že z jeho strany došlo k využitiu všetkých opravných prostriedkov v civilnom konaní, ktoré mu zákon účinne poskytoval, keď vzhľadom na potvrdzujúci charakter uznesenia okresného súdu dovolanie proti uzneseniu krajského súdu nepodal. Z dôvodov vymenovaných v § 237 OSP je totiž možné

podat' dovolanie proti každému (aj potvrdzujúcemu) rozhodnutiu odvolacieho súdu a existenciu prípadných „vád zmätočnosti konania“ dovolací súd skúma obligatórne. V danom prípade to boli všeobecné súdy (a nie ústavný súd v konaní o sťažnostiach), ktoré na základe účinných právnych prostriedkov nápravy dostupných sťažovateľovi (dovolanie) boli oprávnené poskytovať mu ako účastníkovi konania právnu ochranu jeho základným procesným právam.

Aj z publikovanej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) (č. R 55/2008, Zbierka stanovísk a rozhodnutí najvyššieho súdu) vyplýva, že ak účastník konania splní podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov, avšak súd jeho žiadosti nevyhoví a neustanoví mu právneho zástupcu z radov advokátov, odníme tým účastníkovi možnosť konať pred súdom. Ústavný súd zastáva názor, že analogicky aj v sťažovateľovom prípade, pokiaľ by u neho boli splnené podmienky na oslobodenie od súdnych poplatkov, avšak všeobecné súdy by mu žiadané oslobodenie nepriznali, takýmto procesným postupom všeobecných súdov by mohlo dôjsť k odňatiu možnosti konať pred súdom. Právomoc posúdiť existenciu tohto dovolacieho dôvodu [§ 237 písm. f) OSP] má však najvyšší súd v konaní o dovolaní, ktoré však sťažovateľ neinicioval a namiesto toho sa obrátil so sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 ústavy priamo na ústavný súd.

Podľa názoru ústavného súdu o predčasnosti podanej sťažnosti pre porušenie základných práv a slobôd svedčí aj skutočnosť, že súdne konanie v sťažovateľovej veci nebolo dosiaľ právoplatne zastavené. Sťažovateľ teda podľa názoru ústavného súdu ešte bude mať v rámci občianskeho súdneho procesu príležitosť namietat' nesprávny procesný postup všeobecných súdov vo svojej veci, ktorý by bolo možné posudzovať za taký, ktorým dochádza k odňatiu jeho možnosti konať pred súdom.

Pokiaľ teda ide o sťažovateľom napádané uznesenie krajského súdu, aj jeho preskúmanie by bolo v rozpore s princípom subsidiarity vyplývajúcim ako z čl. 127 ods. 1 ústavy, tak aj z § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde. Keďže sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu základných práv a slobôd účinne poskytoval, boli

podľa ústavného súdu dané dôvody sťažnosť aj vo zvyšnej časti odmietnuť pre neprípustnosť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. februára 2012